

L'economia circular per a un desenvolupament sostenible

Marc ROSSELL i SOLER

Andorra té el privilegi d'estar situada en un entorn natural i de bona qualitat, tal com demostren, entre d'altres, les dades de qualitat de l'aire i de l'aigua. La relació dels habitants del país amb la muntanya és quotidiana i omnipresent, atès que el país està envoltat de natura, que condiciona en gran part les activitats diàries de la població.

Les característiques del nostre país fan que la població andorrana hagi viscut des de sempre, i encara avui en dia, dels actius del medi natural, tant pel que fa a l'agricultura com al turisme. Aquest últim representa el 60% del PIB i es nodreix, en gran mesura, dels recursos de les nostres muntanyes.

Actualment els espais protegits suposen el 14,4% del territori i el bosc n'ocupa el 35%. Menys del 10% del nostre territori està afectat per l'acció antròpica, del qual l'1,8% són nuclis urbans. Per això, Andorra és conscient que el medi natural s'ha de gestionar per conservar-ne el valor intrínsec, la bellesa i també els serveis ambientals que proporciona, considerant els valors ètics i estètics que aporten a la societat i la seva importància vital per a la continuïtat de l'existència de la vida al nostre planeta.

Per tant, s'han de continuar desenvolupant polítiques per mantenir un desenvolupament sostenible, respectuós dels recursos i que doni resposta a les necessitats de les persones i del nostre patrimoni.

D'altra banda, és necessari desenvolupar polítiques que permetin als ciutadans poder escollir millors opcions de consum, bones per a l'economia i també per a la preservació del planeta. Així mateix, cal diversificar les fonts energètiques del país oferint cada cop més energies renovables, facilitar modalitats de consum encaminades a eliminar el plàstic i els objectes d'un sol ús, i afavorir l'economia circular partint d'una bona gestió dels residus.

És el que reflecteix l'objectiu de garantir la preservació del planeta per a les generacions futures en una societat connectada amb la natura del Pla estratègic nacional per a la implementació de l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible de les Nacions Unides a Andorra, aprovat pel Govern el 17 d'abril del 2019.

“L’economia circular és importantíssima si volem que la nostra economia enfil·li la via de la sostenibilitat i respecti els objectius mundials de desenvolupament sostenible.” Així ho va afirmar, el 4 de març passat, el vicepresident primer de la Comissió Europea responsable del desenvolupament sostenible, Frans Timmermans, en la presentació de l’informe sobre l’aplicació del pla d’acció europeu per a l’economia circular.

L’Agenda 2030 està marcada per l’eficiència en l’ús dels recursos per poder aconseguir un nou model de desenvolupament sostenible i assolir el mínim impacte en el medi ambient, a través d’aliances.

Les societats tenen unes necessitats de desenvolupament i fan un ús dels recursos d’una determinada manera, la qual comporta un cert impacte en el territori.

El model econòmic tradicional té un caràcter lineal; s’extreuen els recursos naturals necessaris, l’aigua, els minerals i els combustibles, entre d’altres, a fi d’utilitzar-los en els processos productius com a matèries primeres. A partir d’aquests recursos s’obtenen els productes que adquireixen els consumidors fins a dipositar-los en forma de residus, en molts casos abans de la fi de la seva vida útil. Aquest model econòmic basat a extreure, fabricar, usar i llençar no és viable a mitjà termini, tenint en compte que els recursos disponibles tant a escala global com a escala local són limitats. Així mateix, la demanda de recursos a escala mundial s’ha més que triplicat des del 1970 i no para d’incrementar-se: l’ús global de materials podria duplicar-se de nou cap al 2050.

Les associacions ecologistes van alertar el 29 de juliol del 2019 que la humanitat havia consumit els recursos que la natura pot renovar en un any, la qual cosa representa que a partir d’aquesta data, per exemple, s’ha consumit més aigua, s’han tallat més arbres i s’han pescat més peixos dels que la natura ens pot oferir en un any, i que les emissions de gasos d’efecte d’hivernacle mundials han estat més elevades del que poden absorbir els nostres oceans i els nostres boscos. Caldria 1,8 Terres per seguir amb el ritme del consum actual de recursos.

El sistema lineal de producció i consum està arribant als seus límits. Val a dir, però, que menys d’un 10% de minerals, combustibles fòssils, metalls i biomassa que ingressen a l’economia mundial es reutilitzen anualment.

Per tant, es fa necessari, per garantir un desenvolupament sostenible, un canvi de model basat en una economia circular, de cara a reutilitzar aquests recursos i generar així valor econòmic, ambiental i social de forma més responsable, resiliència i competitiva.

Ara mateix, l’economia circular és una tendència irreversible a escala mundial. Es tracta de treure el màxim valor i el màxim ús possible a totes les matèries primeres, a tots els productes i a tots els residus, i fomentar així l’estalvi energètic, l’estalvi d’aigua i la reducció de les emissions de gasos d’efecte d’hivernacle.

Qualsevol activitat econòmica que consumeix recursos per generar productes alhora genera residus o emissions, i esdevé un model de negoci altament dependent de l’ús de recursos, insostenible en el temps.

Avançar cap a un model d’economia més circular permet obtenir beneficis econòmics, socials i ambientals, i millorar la qualitat de vida de les persones i la competitivitat de l’economia en conjunt. L’economia manté una relació estreta i evident amb la societat i l’entorn i, per tant, amb els Objectius de desenvolupament sostenible de l’Agenda 2030, una agenda per

transformar el món, a través de les 5 p: les persones, el planeta, la prosperitat, la pau i el partenariat.

És evident, doncs, que l'economia circular contribueix a impulsar la competitivitat, a modernitzar l'economia, a crear ocupació i a protegir el medi ambient generant un desenvolupament sostenible.

A escala global, es destaca que l'ús de materials i el canvi climàtic estan estretament relacionats i les mesures d'economia circular permeten reduir les emissions de gasos d'efecte d'hivernacle. S'estima que el 62% de les emissions globals de gasos d'efecte d'hivernacle s'alliberen durant l'extracció, el processament i la fabricació de béns per atendre les necessitats de la societat i el 38% s'emet en el lliurament o subministrament i l'ús de productes i serveis.

Per passar d'una economia lineal a una de circular ens cal definir un pla nacional sobre l'economia circular. Aquest pla ha de permetre reduir al mínim la pressió sobre els recursos naturals, l'aigua i els ecosistemes, i ha de ser competitiu i neutre pel que fa al clima. S'ha d'elaborar de forma concertada amb els sectors implicats, com a impulsors de l'economia circular entre el teixit empresarial.

Un dels elements fonamentals de l'economia circular és una gestió òptima i eficient de la gestió de residus i, per tant, aquest ha de ser un dels pilars del proper pla sobre l'economia circular. Cal avançar en la prevenció de residus i millorar la reutilització i el reciclatge de residus, utilitzant aquests materials com a recurs, i garantir un màxim ús dels productes.

En aquest sentit, tenim una oportunitat perquè l'any que ve finalitza el Pla nacional de residus que va aprovar el Govern d'Andorra l'any 2001, com a instrument estratègic de planificació, coordinació i racionalització de la política de gestió de residus fins a l'any 2020. El nou pla haurà d'incorporar les grans línies de gestió de residus a la Unió Europea aprovades el mes de juliol del 2018, com ara uns percentatges de reciclatge més ambiciosos, un aclariment de l'estatus jurídic dels materials reciclats, la intensificació de les mesures de prevenció i gestió de residus, i la gestió dels residus alimentaris i dels productes que contenen matèries primeres fonamentals.

De fet, la darrera revisió del Pla nacional de residus 2017-2020 ja preveu que l'actualització del pla s'hagi de fer incorporant-hi els preceptes de l'economia circular, que proposa un nou model fonamentat en l'eficiència de l'ús dels recursos, en el qual els residus es converteixen en recursos per generar nous béns. En aquesta teoria prenen gran importància els conceptes d'ecodisseny, funcionalitat, reutilització i reparació, així com la facilitació de la participació ciutadana en l'aportació d'idees i propostes relacionades amb el nou pla.

Tanmateix, l'article 52 de la Llei 21/2018, del 13 de setembre, d'impuls de la transició energètica i del canvi climàtic (Litecc) va en el mateix sentit.

L'aplicació del pla d'economia circular ha d'ajudar a impulsar la creació de llocs de treball, a crear noves oportunitats i nous models de negoci.

Disposem d'un primer full de ruta en què s'identifiquen deu activitats que s'hauran de tenir en compte en el procés de participació amb els sectors implicats:

1. Modificació de la Llei de residus per promoure l'economia circular incloent-hi els diferents actors implicats: un nou marc legislatiu que permeti regular la fi de condició de residus que

permetrà optimitzar els costos, preservar els recursos i reduir les emissions d'efecte d'hivernacle. El nou marc legal ha de fomentar un canvi de visió en l'àmbit empresarial, en les administracions i en els individus, repensant la manera de produir i consumir, i ha d'acompanyar el pas de l'economia actual a l'economia circular.

2. Reducció del consum excessiu de plàstics i incorporar a la Llei la prohibició dels plàstics d'un sol ús: ja es disposa d'una normativa per reduir el consum excessiu de bosses de plàstic d'un sol ús. Una prohibició més àmplia sobre els productes d'un sol ús i especialment els plàstics d'un sol ús permetrà reduir de forma efectiva l'ús d'aquest material i respondre a un problema mundial.

3. Reducció del malbaratament alimentari i la generació de productes de rebuig: l'Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura (FAO) distingeix entre les pèrdues d'aliments i el malbaratament alimentari. El malbaratament alimentari té principalment l'origen en el sector de l'hostaleria i les llars. L'establiment de mesures per reduir la generació de rebuig alimentari permetrà reduir el malbaratament de productes tan necessaris.

4. Promoció d'hàbits de consum més sostenibles: la transició a una economia circular demana el compromís actiu dels ciutadans perquè canviïn les seves pautes de consum. Actualment, les normes de disseny ecològic i d'etiquetatge energètic de diversos productes inclouen requisits d'eficiència dels materials de fabricació, com ara la disponibilitat de peces de recanvi, la facilitat de reparació o la facilitació del tractament al final de la vida útil. És de preveure que aquestes etiquetes també informin en breu sobre els productes sostenibles i circulars, i que els consumidors puguin prendre decisions amb prou coneixement de causa.

5. Minimització dels residus i foment de la reutilització de materials i reciclatge: uns percentatges de reciclatge més ambiciosos, d'acord amb el nou marc legislatiu europeu sobre residus aprovat el juliol del 2018, permetrà optimitzar els sistemes de recollida de residus, modernitzar els sistemes de gestió en funció de la innovació i potenciar les mesures de prevenció.

6. Foment de la reutilització dels residus de la construcció: actualment s'exporten, per ser valoritzades, prop de 90.000 tones de runa d'obra, xifra que representa el 56% dels residus exportats. Una gestió circular d'aquest residu permetrà optimitzar els treballs i reduir els costos.

7. Implementació de pràctiques de contractació públiques sostenibles: el paper de l'administració pública en general és cabdal per facilitar i impulsar el canvi cap a una economia més circular. La implementació de noves pràctiques de contractació públiques sostenibles ha de ser un catalitzador del foment de l'economia circular.

8. Limitació de l'ús del paper a l'administració: un objectiu que permeti fixar una data límit per a l'ús del paper permetrà evidenciar el rol exemplar de l'administració en l'aplicació de polítiques sostenibles i optimitzar els processos.

9. Suport i reconeixement a les empreses perquè siguin més sostenibles: la transició a una economia circular també demana el compromís actiu de les empreses perquè canviïn les seves pautes internes i proposin productes sostenibles. El disseny de qualsevol producte és fonamental per garantir-ne la circularitat. La posada en el mercat prioritària d'aquests

productes és imprescindible. L'elecció dels productes que ens arriben i es posen al mercat implica la selecció prèvia de les empreses.

10. Consolidació de l'Associació de Gestors de Residus com a interlocutor: per accelerar la transició a una economia circular, és fonamental treballar amb els sectors implicats que són coneixedors de les innovacions i les noves pràctiques.

Hi ha més àmbits i més sectors de l'economia que s'hauran d'estudiar per completar l'agenda circular i garantir un desenvolupament sostenible, com ara les tecnologies de la informació, l'electrònica, la mobilitat, l'energia, l'agricultura, l'aigua, els aliments i els tèxtils, que podrien beneficiar-se d'un enfocament similar per esdevenir més circulars.

En tot cas, la participació de les parts interessades és fonamental per a la transició econòmica circular. El proper pla nacional d'economia circular l'han d'elaborar conjuntament les administracions públiques, els agents econòmics i socials i la societat civil.

Podem afirmar que avui, en aquesta 32a Diada andorrana a la 51a UCE, a Prada de Conflent, s'ha iniciat aquest procés participatiu per establir una agenda circular i garantir l'Agenda 2030, i això gràcies a la iniciativa de la Societat Andorrana de Ciències.

Marc Rossell i Soler,
secretari d'Estat d'Agricultura i Sostenibilitat